

Nr 277.

Av herr **Wiberg**, om viss ändring i 20 § förordningen angående stämpelavgiften.

Ansvarighet för att expedition i vederbörlig ordning förses med stämpel till rätt belopp åvilar enligt 33 § kungl. förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften beträffande däri omförmälda handlingar vederbörande stämpelbeläggande tjänsteman. Granskning av att stämpelbeläggning i underrätt skett i behörig ordning sker i vederbörande hovrätt, sedan dit från underrätten insänts renoverat exemplar av lagfarts-, intecknings- och tomträttsprotokollen, eller, om aktsystem inrättats, av dagböckerna därför, i enlighet med stadgande i 2 § kungl. förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden i dess lydelse jämlikt lag den 19 juni 1942. Dessa handlingar för varje kalendermånad skola av inskrivningsdomaren i underrätten insändas till hovrätten senast inom utgången av nästa månad. Därvid skall enligt 35 § kungl. förordningen angående stämpelavgiften fogas de med nr 2 märkta delarna av de dubbla beläggningsstämplarna, de s. k. fanorna, med vilka de till protokollen resp. dagböckerna hörande i nämnda förordning avsedda handlingarna blivit försedda.

Ovanberörda granskningsarbete utföres i hovrätten av vederbörande advokatfiskal eller denne underställd tjänsteman och bör för alla under ett år avlämnade protokoll och dagböcker vara avslutat senast inom slutet av det nästföljande året jämlikt 36 § 1 mom. stämpelförordningen. Om därvid anledning förekommer till anmärkning för fel eller försummelse i avseende å stämpelbeläggning, kan advokatfiskalen låta anställa åtal mot den ansvarige ämbets- eller tjänstemannen inom två år från det handlingarna inkommit till hovrätten med yrkande om såväl ansvar som utgivande till kronan av felande stämpelbelopp, om anledning därtill föreligger. Dessutom äger advokatfiskalen föra talan i hovrätten mot enskild part om utgivande av felande stämpelbelopp, om han finner detta nödigt till bevarande av kronans rätt. Sistnämnda utväg torde emellertid icke praktiseras i annat än rena undantagsfall.

I regel brukar dock åtal icke anställas, åtminstone icke om ej grov försummelse föreligger, utan tillskriver i dylikt fall advokatfiskalen den för stämpelbeläggnings i underrätten ansvarige med föreläggande att inom viss, kortare tid inkomma med förklaring jämte i stämplars redovisat,

felande belopp. Detta belopp äger därefter vederbörande tjänsteman söka åter av den person, som ingivit den felaktigt stämpelbelagda handlingen till underrätten.

Om åter vid granskningen i hovrätten utrönes, att för mycket stämpel uttagits, brukar advokatfiskalen förelägga vederbörande stämpelbeläggare att inkomma med förklaring jämte bevis om att denne personligen gottgjort handlingens ingivare det för mycket uttagna stämpelbeloppet. I dylikt fall har denne enligt nuvarande bestämmelser emellertid ingen som helst rätt att av kronan återfå det för mycket inbetalade stämpelbeloppet. Visserligen kan enligt 20 § stämpelförordningen talan föras i hovrätten om återfående av stämpelavgift såväl av den enskilda parten, d. v. s. ingivaren av handlingen, som av vederbörande tjänsteman, men dylik talan skall anställas inom sex månader från det stämpelbeläggnings ägt rum. Som granskningen i hovrätten i regel icke brukar vara avslutad förrän tidigast ett år efter stämpelbeläggnings, är tiden för talans anställande i dylikt fall för länge sedan försutten. Endast under vissa förutsättningar efter prövning av omständigheterna i ärendet kan Kungl. Maj:t efter särskild ansökan om nåd förordna om restitution av vad i stämpelavgift för mycket erlagts, men enligt nuvarande praxis anser sig likväl Kungl. Maj:t icke kunna eller böra bifalla ansökningar härom. Slutresultatet blir sålunda, att kronan gör en obehörig vinst genom att på tjänstemannens bekostnad behålla det med orätt uppburna beloppet.

Detta resultat är ur rättvisesynpunkt uppenbart orimligt, särskilt som följderna därav oftast träffa tingsnotarier, vilka förordnats att såsom inskrivningsdomare handlägga berörda ärenden och stämpelbeläggnings och vilka icke hava en lön, som står i rimlig proportion till det stora ansvaret och den ofta nog oerhörda arbetsbördan, som i sig kan föranleda dylika felaktiga stämpelbeläggnings på grund av bristande tid för erforderlig kollationering och kontroll därav.

Det bör i detta sammanhang upplysas, att ända till år 1942 var det brukligt vid för högt uttagen stämpel, att hovrätterna efter anhållan av vederbörande tjänsteman och sedan visats, att ingivaren gottgjorts det för mycket inbetalda beloppet, återsände de ovannämnda fanorna till denne, i vilket fall varken kronan gjorde någon obehörig vinst eller tjänstemannen någon ekonomisk förlust. Först sedan denna praxis ändrats 1942, ha sålunda ovan angivna förhållanden inträffat.

Ett annat resultat därav har blivit, att vederbörande stämpelbeläggare i juridiskt tveksamma fall hellre uttaga mindre stämpelavgift än vad som vederbort; då har han ju ändå möjligheten att söka ut resterande belopp av handlingens ingivare och slipper sålunda själv göra någon ekonomisk förlust. Tager han däremot ut en högre stämpel, vet han ju redan på förhand, att han icke har någon möjlighet att undgå förlust. Det är fråga om, huru-

vida detta icke har ytterligare ökat granskningsarbetet i hovrätterna och sålunda ytterligare försenat nämnda arbete.

Här bör även anmärkas, att ovannämnda komplikationer enligt stämpelförordningen tidigare även gällde beträffande stämplar till bouppteckningar och testamenten m. m. jämlikt arvs- och gåvoskatteförordningen av den 19 november 1914 ända till dess denna avlöstes av kungl. förordningen den 6 juni 1941 i samma ämne. Tiden för anställande av talan om återfående av för mycket inbetald arvs- och gåvoskatt, som tidigare i likhet med stämpelförordningens bestämmelser utgjort sex månader, förlängdes i samband därmed till tre år enligt 60 § sistnämnda förordning. Beträffande arvs- och gåvoskatteförordningarna hava aldrig uppstått sådana komplikationer som ovannämnda beträffande stämpelförordningen, om för högt skattebelopp uppburits, eftersom före 1941 års förordnings ikraftträdande fanorna alltid brukade återställas till vederbörande tjänsteman, samt efter nämnda tidpunkt granskningsarbetet i hovrätten är avslutat åtminstone ett år innan tiden för klagan utgår och vederbörande tjänsteman och ingivare av handlingen omedelbart efter det den felaktiga stämpelbeläggningsen upptäckts i hovrätten brukar underrättas därom just i och för talans anställande i tid.

Det kan vara av intresse i detta sammanhang att taga del av motiven till nämnda klagotids förlängning 1941. Kungl. propositionen i ämnet med nr 192 till 1941 års riksdag byggde i huvudsak på 1938 års arvsskattekommittés förslag (SOU 1939: 18). Beträffande klagotiden anför kommittén följande:

»Det måste enligt kommitténs mening anses i princip oriktigt att under det den enskilda partens talerätt är i hög grad tidsbegränsad någon som helst särskild tidsbegränsning icke satts för kronans talerätt; staten och den enskilde böra i det skatterättsliga förhållandet hava ställningen av likaberättigade parter. Genom kommitténs förslag att för fullföljd av talan mot underrätts beslut, som innefattar beräkning av skatt, skall gälla en besvärstid av tre år har sålunda å ena sidan advokatfiskalens talerätt blivit till tiden begränsad och å andra sidan tiden för den enskilda partens talerätt blivit i väsentlig mån utsträckt samt därigenom i förevarande hänseende likställighet i det skatterättsliga förhållandet ernåtts. Att besvärstiden satts till tre år har närmast sin grund däri att tiden för insändande till hovrätten av renovationer av underrätternas protokoll och för advokatfiskalens granskning av renovationerna författningsenligt kan i vissa fall komma att uppgå till sammanlagt omkring två år. Självfallet bör besvärstiden tillmätas något vidsträcktare än nyssangivna tid. Enligt kommitténs förslag skall det åligga vederbörande advokatfiskal att, då han finner påförd skatt vara för högt beräknad, därom underrätta den skattskyldige för att därigenom bereda denne tillfälle att söka ändring i skattebeslutet. Denna bestämmelse utgör ytterligare skäl för att bestämma besvärstiden lika för advokatfiskalen och enskild part.»

I denna del yttrade finansministern till statsrådsprotokollet följande:

»Jag är ense med kommittén därutinnan att, i den mån detta praktiskt låter sig göra, staten och den enskilde böra i det skatterättsliga förhållandet

få ställningen av likaberättigade parter. Om — såsom kommittén framhållit — på grund av förhållanden, som hava samband med advokatfiskalernas stämpelgranskning, tämligen rymlig tid måste tillmätas för advokatfiskalernas talerätt, bör det därför också anses naturligt att de skattskyldiga komma i åtnjutande av motsvarande förmån. Såsom ett särskilt skäl härför anföres i betänkandet att enligt förslaget stadgas skyldighet för vederbörande advokatfiskal att, då han finner påförd skatt vara för högt beräknad, därom underrätta den skattskyldige för att bereda denne tillfälle att söka ändring i skattebeslutet. På sätt i det följande kommer att närmare angivas har jag visserligen ansett mig icke böra biträda kommitténs förslag i denna del. Det torde emellertid ändock kunna förutsättas att, såsom redan för närvarande sker, advokatfiskalerna skola, utan någon i författningen ålagd skyldighet härutinnan, vid granskningen uppmärksamma även sådana fel, som gått ut över de skattskyldiga, och bereda dem tillbörlig möjlighet till rättelse. Följaktligen kvarstår det nyss angivna särskilda skälet för en utsträckning av besvärstiden även för de skattskyldigas del. Jag har icke funnit anledning att i princip frångå förslagets bestämmelse om att för de fall, där en förlängd besvärstid ansetts böra stå till buds, denna skall utgöra tre år.»

Att icke stämpelförordningens bestämmelser om klagotid i detta samband även ändrades synes närmast hava berott på ett förbiseende. Givet är ju, att samma skäl med samma styrka ävenledes bör föranleda förlängning av stämpelförordningens bestämmelser om klagotid till tre år. Härigenom skulle ju utan vidare ovannämnda komplikationer också kunna avvecklas.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte under beaktande av vad i denna motion anförts besluta om sådan ändring i 20 § kungl. förordningen den 19 november 1914, att ovannämnda missförhållanden med nuvarande bestämmelser undanröjas.

Stockholm den 23 januari 1945.

Ake Wiberg.